

רקע לדיון בנושא שימוש לרעה בגז קצפות

תמצית

מסמך זה נכתב לקראת דיון בוועדה המיוחדת של הכנסת למאבק בשימוש בסמים ובאלכוהול בנושא **השימוש לרעה בחמצן דו-חנקני (nitrous oxide, או N₂O), הידוע כגז קצפות**, ובו מידע ראשוני על השימוש לרעה בגז זה בישראל ועל שאלת אסדרת השימוש בו.

לחמצן דו-חנקני שימושים בתעשיית המזון כחומר עזר לייצור קצפת, ובמערכת הבריאות הוא משמש כחומר להרדמה, טשטוש ושיכור כאב. מלבד שימושים אלו, חמצן דו-חנקני משמש בשנים האחרונות בתור סם מסיבות, ולפי דוח של מרכז הניטור האירופי לסמים ולהתמכרויות לסמים (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA), לרוב לצורך כך נעשה שימוש במכלים קטנים של הגז שאמורים לשמש להכנת קצפת ביתית. עם זאת, בשנים האחרונות נעשה שימוש גם במכלי גז גדולים יותר, המאפשרים שימוש אינטנסיבי יותר בגז זה.

לפי משרד הבריאות, צריכת הגז עשויה להוביל, בין השאר, לפגיעה בהכרה ולאיבוד קואורדינציה, ולפי ה-EMCDDA שימוש במינון גבוה יותר וליותר זמן עלול לגרום להופעה נזקים בריאותיים לטווח הארוך, ובהם הפרעות המטולוגיות, נירולוגיות וקרדיוסקולריות. לכך יש להוסיף את ההשלכות של אופן השימוש בגז, שכן משאיפה של גז טהור ללא חמצן עלול להיגרם חנק או מצב של חוסר חמצן בתאי הגוף (היפוקסיה), שבתדירות גבוהה עלול לגרום, בין השאר, לנזק מוחי. כמו כן, יש השלכות של התנהגות מסכנת, כגון נהיגה תחת ההשפעה של הגז. יש מידע מוגבל בלבד לגבי הסיכון לפתח הפרעת שימוש לחומר זה, אך ממחקרים מהשנים האחרונות נראה כי חלק מהמשתמשים אכן מפתחים תלות בגז.

לאור הערכות שפורסמו באתרים של משרד הבריאות והרשות הלאומית לביטחון קהילתי בדבר עלייה בשימוש בגז קצפות לצורכי פנאי בשנים האחרונות, בייחוד בקרב בני נוער ומתבגרים, פנה מרכז המחקר והמידע של הכנסת למשרד הבריאות, למשטרת ישראל, לרשות לביטחון קהילתי, למשרד החינוך ולמשרד הרווחה והביטחון החברתי בבקשה לקבלת נתונים על השימוש בחומר זה. **מהמידע הקיים אין אפשרות לגבש תמונת מצב מלאה על היקפי השימוש לרעה בחומר זה בישראל.** ממשטרת ישראל נמסר כי משנת 2021 ועד יולי 2024 אותרו 22 תיקי חקירה שבהם נמצא קשר בין ביצוע העבירות לבין השימוש בגז קצפות או שמדובר בעבירות של מכירה או החזקה של כמויות גדולות של החומר, וכי בפברואר 2024 אירע מקרה שבו מצא צעיר את מותו ועלה חשש לשימוש, בין השאר, בגז קצפות. הרשות הלאומית לביטחון קהילתי העבירה לידינו נתונים מסקר HBSC שנערך בשנים 2022–2023, שלפיו 6.3% מהתלמידים בכיתות ז'–י"ב בבתי הספר שבפיקוח משרד החינוך התנסו בהרחת חומרים (לאו דווקא גז קצפות). ממשרד החינוך נמסר כי חלה עלייה במספר המקרים של שימוש בגז קצפות שהגיעו להיוועצות במשרד

בשנים 2021/22–2023/24. **ממשרד הבריאות וממשרד הרווחה לא התקבלו נתונים.** נציין כי גם הנתונים ברמה העולמית לוקים בחסר ואי-אפשר לגבש מהם תמונת מצב בנוגע לשימוש לרעה בעולם בגז קצפות, בין השאר מפני השימוש בחומר זה לא מנוטר מכיוון שהוא לא נחשב סם או חומר מבוקר (controlled substance) ובגלל השונות בין הסקרים שנערכו במדינות העולם בתחום זה.

בנוגע לאסדרת השימוש בחמצן דו-חנקני, על-פי סעיף 2 [לתקנות הרוקחים \(גז דו-חנקן חמצני\), התשס"ו-2005](#), "לא ייצר אדם, לא ייבא ולא ישווק גז דו-חנקן חמצני [...] אלא אם כן קיבל לכך היתר מראש בכתב מאת המנהל ובתנאים שקבע". אף שבמועד התקנת התקנות עלה מדברי נציגי משרד הבריאות בדיון בכנסת כי כוונת המשרד הייתה להחיל את התקנות על הגז גם כאשר הוא משמש לצרכים מחוץ למערכת הבריאות, המשרד מסר לנו במסגרת ההכנה של מסמך זה כי **להבנתו תקנות הרוקחים חלות רק על חמצן דו-חנקני המשמש כתכשיר רפואי ואינן חלות על חמצן דו-חנקני המשמש בתעשיית המזון, המוסדר בחקיקת המזון.**

לפי התוספת השנייה ל**צו יבוא חופשי, התשע"ד-2014**, אדם המעוניין לייבא את הגז לצרכים מסחריים נדרש לצרף להצהרת היבוא המוגשת למכס אישור ממשרד הבריאות – אישור שירות המזון במשרד, אם מדובר בחומר לשימוש בתעשיית המזון, או מאגף הרוקחות במשרד אם מדובר ב"שימושים אחרים". לפי המשרד, חקיקת המזון אינה מגבילה את השיווק של חמצן דו-חנקני, ושירות המזון אינו מפקח על השיווק של הגז בנקודות הקצה. כמו כן, לדבריו, יבואנים של חומר זה לתעשיית המזון רשאים לשווק את המוצרים הן לעוסקים במזון והן למשתמשי קצה פרטיים, ולעוסקים במזון מותר לשווק את המוצרים ללא הגבלה. כמו כן, מותר לייבא גז קצפות לשימוש אישי מבלי להצהיר על כך למשרד הבריאות. ומבדיקה שערכנו עולה כי הגז מוצע למכירה באתרים בין-לאומיים עם אפשרות משלוח לישראל.

לדברי משטרת ישראל, במסגרת החוקית הקיימת יש קשיים בהתמודדות עם השימוש לרעה בגז קצפות, ולכן "נראה כי ההיתכנות להגשת כתבי אישום פליליים נמוכה עד בלתי אפשרית". המשטרה העריכה כי תופעת השימוש והמכירה של גז קצפות נמצאת בעלייה בשנים האחרונות, וזאת לדבריה "בהיעדר הסדרה חוקית אשר תציב גבול ברור לציבור". גם מהרשות לביטחון קהילתי נמסר לנו כי יש "קושי של ממש" להתמודד עם השימוש לרעה בגז קצפות מכיוון שהחומר לא נכלל ב**פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973**. על כן, נשאלת השאלה כיצד אפשר להתמודד עם תופעה זו. מהמשטרה, ממשרד הבריאות ומהרשות לביטחון קהילתי נמסר כי אפשר להתמודד עם השימוש לרעה בגז קצפות בכמה דרכים, ובהן קידום חקיקה ואכיפה בנושאים כמו הגבלת מכירה לקטינים ורישוי מיוחד לחנויות המוכרות גז זה, העלאת המודעות בקרב הציבור לסיכונים הכרוכים בשימוש לרעה בגז זה וחקיקה פלילית ייעודית האוסרת על השימוש בגז קצפות שלא למטרות הייעודיות שלו. בדוח ה-EMCDDA הומלץ להביא בחשבון מגוון שיקולים בעת גיבוש המענה לשימוש בחומר זה, כגון אופן האיזון בין מתן אפשרות לשימוש לגיטימי בגז לבין איסור על שימוש לרעה וההשלכות האפשריות של איסור על גז קצפות (כגון ההתהוות של שוק שחור).

1. מבוא

חמצן דו-חנקני (nitrous oxide, או N_2O)¹, המוכר כגז צחוק או גז קצפות, הוא גז אינרטי (אינו עובר תגובה כימית) חסר צבע וריח. לגז זה שלושה שימושים מרכזיים: בייצור מוליכים למחצה

¹ מכונה גם דו-חנקן חמצני.

וכחומר משפר בעירה במנועים של מכוניות מרוץ; כחומר עזר לייצור קצפת בתעשיית המזון (ומכאן השם "גז קצפות"); כחומר למטרת הרדמה, טשטוש ושיכוך כאב במערכת הבריאות, בעיקר ברפואת שיניים.² יש לציין כי במסגרות רפואיות חמצן דו-חנקני לא ניתן לבדו, אלא עם חמצן בריכוז של עד 70%, כך שהמטופל נושם חמצן בריכוז גבוה יותר מאשר באוויר.³

נוסף על שימושים אלו, חמצן דו-חנקני משמש בשנים האחרונות בתור סם מסיבות לצורכי פנאי וזאת בשל תחושת השלווה, הרוגע והאופוריה הנוצרת עם שאיפתו של הגז, וכן בשל העיוותים של תפיסת הזמן והמרחב הנוצרים בשל שאיפתו. ההשפעות של השימוש בגז הן מהירות, כמעט מיידיות, מגיעות לשיאן בתוך 10–30 שניות מרגע השאיפה ומתפוגגות בתוך חמש דקות.⁴

לפי דוח של מרכז הניטור האירופי לסמים ולהתמכרויות לסמים (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, או EMCDDA), רוב המשתמשים לרעה בגז קצפות משתמשים במכלים קטנים שאמורים לשמש להכנת קצפת ביתית. באמצעות נוקר מוציאים המשתמשים את הגז מהמכל וממלאים בו בלון, וממנו הם שואפים את הגז. לפי הדוח מכלים אלו מכילים כ-8 גרם גז נוזל, שהופך לכ-4 ליטר גז, וזה מספיק לבלון אחד. בדרך כלל משתמשים במיכל אחד עד שלושה מכלים בבת אחת (אם כי משתמשים כבדים יותר משתמשים במספר מכלים רב יותר).⁵ זאת ועוד, צוין בדוח כי לפי עדויות ממדינות ברחבי העולם בשנים האחרונות משתמשים במכלי גז גדולים יותר, שמאפשרים שימוש אינטנסיבי יותר (למשל, באמצעות שאיפה דרך מסיכה רפואית) ובעלויות נמוכות יותר.⁶ גם לדברי הרשות הלאומית לביטחון קהילתי בישראל חל שינוי בדפוסי השימוש, ובמקום בקבוקונים קטנים, נצפה שימוש בבקבוקים גדולים של גז המכילים כ-2.5 ליטר.⁷ **להבדיל מהשימוש בגז במסגרות רפואיות, שבו כאמור הגז מהול בחמצן, בשימוש בגז לצורכי פנאי מדובר**

² משרד הבריאות, המחלקה לטיפול בהתמכרויות, [חמצן דו חנקני: "גז קצפת" \(גז צחוק\)](#), כניסה: 10 ביולי 2024; המשרד לביטחון לאומי, הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, [גז קצפות](#), כניסה: 10 ביולי 2024;

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), [Recreational use of nitrous oxide: A growing concern for Europe](#), 2022, pp. 40–41.

³ משרד הבריאות, המחלקה לטיפול בהתמכרויות, [חמצן דו חנקני: "גז קצפת" \(גז צחוק\)](#), כניסה: 10 ביולי 2024; המשרד לביטחון לאומי, הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, [גז קצפות](#), כניסה: 10 ביולי 2024;

EMCDDA, [Recreational use of nitrous oxide: A growing concern for Europe](#), 2022, pp. 20, 29–30, American Dental Association, [Nitrous oxide](#), updated: August 10th 2023, accessed: July 23rd 2024.

⁴ EMCDDA, [Recreational use of nitrous oxide: A growing concern for Europe](#), 2022, p. 9.

⁵ שם, עמ' 6.

⁶ משרד הבריאות, המחלקה לטיפול בהתמכרויות, [חמצן דו חנקני: "גז קצפת" \(גז צחוק\)](#), כניסה: 10 ביולי 2024. ראו:

EMCDDA, [Recreational use of nitrous oxide: A growing concern for Europe](#), 2022, pp. 8, 11–12.

⁷ טלי יוגב, ראש אגף בכיר מניעה, טיפול ושיקום, הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 15 ביולי 2024, עמ' 1.

בשאיפה של כ-100% גז (כלומר, ללא חמצן).⁸ הרשות לביטחון קהילתי מדגישה שבעת שאיפת גז קצפות אין אפשרות לשלוט על המינון של הגז שנצרך.⁹

לפי משרד הבריאות, צריכה חד-פעמית של גז קצפות עלולה להוביל, בין השאר, לפגיעה בהכרה ולאיבוד קואורדינציה, ולפי ה-EMCDDA השפעות אלו הן אומנם לרוב קלות ועוברות בתוך זמן קצר אחרי סיום השימוש בגז, אך שימוש בגז במינון גבוה יותר עלול לגרום להופעה של יותר תסמינים ולנזקים בריאותיים לטווח הארוך.¹⁰ נראה כי הגז גורם לדילול של מאגרי ויטמין B12 בגוף, שעלול להוביל להפרעות המטולוגיות, ניורולוגיות וקרדיווסקולריות.¹¹ לפי הדוח של ה-EMCDDA, ברוב המקרים הנזק בחלקו הפיך, אך היו מקרים שבהם משתמשים נותרו עם נזק, ובמקרים חריגים אף סבלו משיתוק בלתי הפיך.¹² לדברי ד"ר שחר שלי, מנהל המחלקה הניורולוגית בבית החולים רמב"ם, עדיין אין מעקב של שנים אחרי מטופלים שהגיעו לבית החולים עקב שימוש בגז קצפות, אבל במקרים שנצפו, המצב בשנה הראשונה לאחר האבחון המשיך להיות קשה, ונראה כי יש מקרים שבהם לפחות חלק מהנזק בלתי הפיך.¹³ לכך יש להוסיף את ההשלכות של השימוש בגז ללא חמצן, שלפי חוות דעת רפואית שהוגשה למשטרה שימוש זה עלול להוביל לחנק אחרי כחצי דקה של שאיפה רציפה.¹⁴ כמו כן, שאיפה בצורה זו עלולה לגרום למצב של חוסר חמצן בתאי הגוף (היפוקסיה), ובתדירות גבוהה מצב כזה עלול לגרום, בין השאר, לנזק מוחי.¹⁵ משתמשים כבדים מדווחים על בעיות קוגניטיביות, כגון בעיות זיכרון וקשיי ריכוז; מצב זה מדאיג עוד יותר במקרה של משתמשים צעירים שמוחם עדיין מתפתח.¹⁶

⁸ משרד הבריאות, המחלקה לטיפול בהתמכרויות, [חמצן דו חנקני: "גז קצפת" \(גז צחוק\)](#), כניסה: 10 ביולי 2024; המשרד לביטחון לאומי, הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, [גז קצפות](#), כניסה: 10 ביולי 2024;

EMCDDA, [Recreational use of nitrous oxide: A growing concern for Europe](#), 2022, pp. 20, 29–30.

⁹ המשרד לביטחון לאומי, הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, [גז קצפות](#), כניסה: 10 ביולי 2024.

¹⁰ משרד הבריאות, המחלקה לטיפול בהתמכרויות, [חמצן דו חנקני: "גז קצפת" \(גז צחוק\)](#), כניסה: 10 ביולי 2024;

EMCDDA, [Recreational use of nitrous oxide: A growing concern for Europe](#), 2022, pp. 9–10.

¹¹ EMCDDA, [Recreational use of nitrous oxide: A growing concern for Europe](#), 2022, p. 29.

¹² World Health Organization (WHO), [Pre-review report: Nitrous oxide](#), 2023, pp. 13, 33; EMCDDA, [Recreational use of nitrous oxide: A growing concern for Europe](#), 2022, p. 10.

¹³ ד"ר שחר שלי, מנהל המחלקה הניורולוגית, מרכז הרפואי רמב"ם, שיחת טלפון, 25 ביולי 2024.

¹⁴ עו"ד תמר טופז שם טוב, קצינת יעוץ וחקיקה, מדור נוער, משטרת ישראל, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 14 ביולי 2024, עמ' 5, הועבר על ידי עדן ששון, רכזת לשכה בכירה, המשרד לביטחון לאומי, דוא"ל, 5 באוגוסט 2024.

¹⁵ EMCDDA, [Recreational use of nitrous oxide: A growing concern for Europe](#), 2022, p. 10;

באתר של הרשות הלאומית לביטחון קהילתי צוין כי משתמשים יכולים להגיע לעילפון וחוסר הכרה בגלל מחסור בחמצן מפני שמנגנון הבקרה על הנשימה מבוסס על רמת פחמן-הדו-חמצני בדם ולא על רמת החמצן בדם. הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, [גז קצפות](#), פרסום 8 באוגוסט 2023, כניסה: 10 ביולי 2024.

¹⁶ EMCDDA, [Recreational use of nitrous oxide: A growing concern for Europe](#), 2022, pp. 10, 30;

ד"ר יעל לוריא, מנהלת המרכז הארצי למידע בהרעלות, שיחת טלפון, 28 ביולי 2024.

יש לציין כי גם אם בשימוש חד-פעמי הפגיעה בהכרה ובאיבוד קואורדינציה היא קלה וחולפת, היא עלולה להוביל לחבלות שנגרמות מנפילה או מחוסר יציבות,¹⁷ וכן להתנהגות מסכנת.¹⁸ כך לדוגמה, נרשמו מקרים של התנהגות בלתי אחראית של משתמשים; למשל, בהולנד נרשמה עלייה במספר תאונות הדרכים במעורבות של גז קצפות, בכמה מהן היו מעורבים נהגים שהיו תחת ההשפעה של החומר ובכמה מהן היו מעורבים אנשים שניסו למלא בלון לשימוש תוך כדי נהיגה.¹⁹ לכך יש להוסיף את סכנת הכוויות, שכן הטמפרטורה של הגז במוצא המיכל נמוכה מאד (40– עד 55– מעלות), ולכן שאיפה של הגז ישירות מהמכל או אחיזה במיכל בלי מיגון מספק עלולים לגרום לכוויות קור קשות.²⁰

בנוגע להפרעת שימוש עקב שימוש לרעה בגז קצפות, יש מידע מוגבל לגבי הסיכון לפתח הפרעה זו, אך ממחקרים מהשנים האחרונות נראה כי חלק מהמשתמשים מפתחים תלות בחומר, והשימוש בגז עלול להפוך לבעייתי עבור משתמשים אלו עם השלכות חברתיות ובריאותיות חמורות.²¹

לפי ה-EMCDDA השימוש לרעה בגז קצפות תפס תאוצה באירופה משנת 2010 לערך. לפי דוח של אותו מרכז, כיום הגז זמין יותר וזול יותר מבעבר, ואפשר להשיג בקלות מכלים קטנים של הגז שאמורים לשמש להכנת קצפת, בין השאר בחנויות נוחות, בסופרמרקטים ובאמצעות ספקים מקוונים, שכמה מהם מציעים את הגז במסווה של שימוש לגיטימי להכנת קצפת וכמה מהם אותו בגלוי לשימושי פנאי.²² לפי ד"ר יעל לוריא, מנהלת המרכז הארצי למידע בהרעלות, גז קצפות לא נתפס בציבור כחומר מסוכן, אלא כחומר תמים, בין היתר בגלל מעמדו החוקי ומכיוון שהשפעותיו אינן נראות לטווח המידי, והכינוי שנותנים לו, "קצפת", מעיד על תפיסה שגויה זו.²³ לפי הרשות הלאומית לביטחון קהילתי בישראל הפופולריות של השימוש בגז קצפות גובר במיוחד בקרב צעירים, בין השאר, בגלל המחיר הנמוך של החומר, זמינותו במגוון ערוצים (כולל בטלגרם) ומעמדו החוקי. לדבריה, רמת השימוש בחומר עולה בעיתות משבר, כגון בתקופת הקורונה ובמלחמת חרבות ברזל.²⁴

¹⁷ EMCDDA, [Recreational use of nitrous oxide: A growing concern for Europe](#), 2022, p. 9.

¹⁸ משרד הבריאות, המחלקה לטיפול בהתמכרויות, [חמצן דו חנקני: "גז קצפת" \(גז צחוק\)](#), כניסה: 10 ביולי 2024.

¹⁹ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), [Recreational use of nitrous oxide: A growing concern for Europe](#), 2022, p. 7, 43, 46.

²⁰ שם, עמ' 8–9.

²¹ שם, עמ' 28.

²² משרד הבריאות, המחלקה לטיפול בהתמכרויות, [חמצן דו חנקני: "גז קצפת" \(גז צחוק\)](#), פרסום: 29 בספטמבר 2020, כניסה: 10 ביולי 2024; המשרד לביטחון לאומי, הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, [גז קצפות](#), פרסום: 8 באוגוסט 2023, כניסה: 10 ביולי 2024; EMCDDA, [Recreational use of nitrous oxide: A growing concern for Europe](#), 2022, pp. 6, 14–15.

²³ ד"ר יעל לוריא, מנהלת המרכז הארצי למידע בהרעלות, שיחת טלפון, 28 ביולי 2024.

²⁴ המשרד לביטחון לאומי, הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, [גז קצפות](#), פרסום: 8 באוגוסט 2023, כניסה: 10 ביולי 2024; טלי יוגב, ראש אגף בכיר מניעה, טיפול ושיקום, הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 15 ביולי 2024, עמ' 2.

לאור הערכות שפורסמו באתרים של משרד הבריאות והרשות הלאומית לביטחון קהילתי בדבר גידול בשימוש בגז קצפות לצורכי פנאי בשנים האחרונות, בייחוד בקרב בני נוער ומתבגרים,²⁵ ביקשנו לבחון את שכיחות השימוש לרעה בחומר זה בישראל, ולצורך כך פנינו למשרד הבריאות, למשטרת ישראל, לרשות לביטחון קהילתי, למשרד החינוך ולמשרד הרווחה והביטחון החברתי. בהמשך המסמך נציג את המידע הרשמי המועט המפורסם על שכיחות השימוש לרעה בחומר זה בכמה מדינות ואת הנתונים הקיימים על השימוש בחומר במדינת ישראל. לאחר מכן נתייחס לאסדרה הקיימת של החומר במדינת ישראל ולשאלת ההתמודדות עם השימוש לרעה בגז קצפות.

2. נתונים על השימוש לרעה בגז קצפות בעולם ובישראל

לפי דוח של ארגון הבריאות העולמי, השכיחות האמיתית של השימוש בגז קצפות לשימושים שאינם רפואיים אינה ידועה כיוון שהחומר אינו נחשב סם סינטטי (new psychoactive substance), או (NPS),²⁶ והנתונים על השימוש בו אינם נכללים בדוחות השנתיים של משרד האו"ם לסמים ופשיעה. נוסף על כך, לפי הארגון, ברוב הסקרים שנערכים בנושא סמים אין אפשרות לבודד את הנתונים על חומר זה מכיוון שהם אינם מתייחסים לגז קצפות כחומר נפרד, אלא כחלק מקבוצה של חומרים נדיפים שנעשה בהם שימוש לרעה. כמו כן, לפי הארגון, סקרים על שימוש לא רפואי בגז קצפות אינם מתייחסים להפרעות שימוש (substance use disorder) בחומר זה.²⁷

על קשיים אלו מתווספים גם קשיים הקשורים להפקת נתונים אמיתיים על משתמשים בסמים באופן כללי, שכן לפי הספרות המחקרית משיבים בסקרים עשויים שלא להשיב על שאלות בנושאים רגישים חברתית (כגון שימוש בסמים ואלכוהול), או אפילו לספק תשובות מוטות לחיוב בהיבטים אלו, ונתונים על מטופלים עשויים שלא לכלול אנשים שלא פונים לטיפול מסיבה זו או אחרת.²⁸

בפרק זה ביקשנו לקבל נתונים על שכיחות השימוש לרעה בגז קצפות בכמה ממדינות העולם ובישראל. כפי שיוצג להלן, מפורסם מידע רשמי מועט מאוד על שכיחות השימוש בגז זה בעולם, ובנוגע לישראל פנינו בבקשה לנתונים למשרד הבריאות, לרשות לביטחון קהילתי (האחראית לתכלול הטיפול בשימוש בסמים), למשטרת ישראל, למשרד החינוך ולמשרד הרווחה והביטחון

²⁵ משרד הבריאות, המחלקה לטיפול בהתמכרויות, [חמצן דו חנקני: "גז קצפת" \(גז צחוק\)](#), פרסום: 29 בספטמבר 2020, כניסה: 10 ביולי 2024; המשרד לביטחון לאומי, הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, [גז קצפות](#), פרסום: 8 באוגוסט 2023, כניסה: 10 ביולי 2024.

²⁶ לפי משרד האו"ם לסמים ופשיעה, NPS הם חומרים שנעשה בהם שימוש לרעה, בין אם בצורה טהורה ובין אם בתרכובת, שאינם מוזכרים באמנות בנושא אך עשויים להוות איום על בריאות הציבור. ראו:

United Nations Office on Drugs and Crime, Early Warning Advisory on New Psychoactive Substances, [What are NPS?](#) accessed: July 11th 2024.

²⁷ World Health Organization (WHO), [Pre-review report: Nitrous oxide](#), 2023, p. 22.

²⁸ Ting Yan, [Consequences of asking sensitive questions in surveys](#), *Annual Review of Statistics and Its Application*, vol. 8, 2021, pp. 113–117.

החברתי, אולם מהמידע הקיים קשה לקבל תמונת מצב מקיפה על שכיחות השימוש בגז קצפות או על מגמות בשימוש בחומר זה.

2.1 שכיחות השימוש לרעה בגז קצפות בעולם

בדוח של ארגון הבריאות העולמי צוין כי למרות המגבלות שצוינו לעיל, במדינות אחדות נערכו סקרים שהתייחסו לשכיחות השימוש בגז קצפות לצרכים שאינם רפואיים. בארבע מדינות (אנגליה וויילס, ארצות הברית, הולנד וליטא) נערכו בין השנים 2013 ל-2022 סקרי חתך מייצגים ברמה הארצית, ומהם עולה כי שיעור השימוש בגז קצפות לכל החיים במדינות אלה היה בין 0.6% (בליטא, בשנת 2021) ל-7.6% (בהולנד, בשנת 2019).²⁹ **נציין כי אין אחידות בין המדינות בנוגע לגיל הנסקרים ולטווח הזמן שנבדק (שימוש בשנה האחרונה או אי-פעם), כך שאין אפשרות להשוות בין המדינות בעניין שיעור השימוש. כמו כן, איננו יודעים עד כמה דפוסי השימוש במדינות אלו מייצגים את אופן השימוש בגז קצפות במדינות אחרות שבהן לא נערכו סקרים.** עם זאת, לפי הסיכום של הארגון על בסיס סקרים אלה ואחרים, נראה כי ברמה גלובלית שיעור השימוש לרעה בגז קצפות נמוך, אך ייתכן שהוא עולה בכמה מדינות וקבוצות אוכלוסייה (למשל, בליטא ובהולנד).³⁰

על פי הערכות, הפופולריות של השימוש בגז קצפות גוברת במיוחד בקרב צעירים.³¹ כך, לפי נתונים של המשרד לסטטיסטיקה לאומית בבריטניה, מתוך סקר הפשע לאנגליה וויילס לשנת 2019–2020, שיעור השימוש בגז קצפות בקרב בני 16–59 היה 2.4%, ואילו שיעור השימוש בקרב בני 16–24 היה 8.7%. בכך גז קצפות היה הסם השני הנפוץ ביותר בקרב בני 16–24 והשלישי הנפוץ ביותר בקרב בני 16–59.³² כמו כן, באנגליה ובוויילס וכן בהולנד שיעור השימוש בשנה החולפת בקרב צעירים (בני 16–24 באנגליה ובוויילס ובני 20–24 בהולנד) היה גבוה יותר מאשר שיעור השימוש באוכלוסייה הכללית (בני 16–59 באנגליה ובוויילס ובני 18 ומעלה בהולנד). עם זאת, בארצות הברית שיעור השימוש אי-פעם בגז קצפות היה גבוה יותר בקרב בני 26 ומעלה מאשר בקרב בני 12–17 או בני 18–25.³³

אין מידע מספק על תמותה משימוש לרעה בגז קצפות. במשרד לסטטיסטיקה לאומית בבריטניה נאספו נתונים על סיבות תמותה, ובהם נכללים מקרי מוות הקשורים לחומרים נדיפים, הליום וחנקן, וגם נתונים על מקרי מוות הקשורים לחמצן דו חנקני. אולם בנתונים אלו נכללים

²⁹ WHO, [Pre-review report: Nitrous oxide](#), 2023, pp. 22–23.

³⁰ שם.

³¹ המשרד לביטחון לאומי, הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, [גז קצפות](#), פרסום: 8 באוגוסט 2023, כניסה: 10 ביולי 2024.

³² Nick Stripe, [Drug misuse in England and Wales: Year ending March 2020](#), Office for National Statistics, December 2020, accessed: July 14th 2024.

³³ WHO, [Pre-review report: Nitrous oxide](#), 2023, pp. 22–24; Substance Abuse and Mental Health Services Administration (SAMHSA), [Results from the 2021 National Survey on Drug Use and Health: Detailed tables](#), Table 1.106A, January 4th 2023.

גם מקרים שהתרחשו במערכת הבריאות. לפי נתונים אלו, בשנים 2001–2020 נרשמו 56 מקרי מוות הקשורים לשימוש בחמצן דו חנקני, ומספר המקרים הגבוה ביותר היה בשנת 2016 – שמונה מקרים. לפי דוח של הפרלמנט הבריטי, מספר מקרי המוות בשנה קטן מדי מכדי להצביע על מגמה,³⁴ ונזכיר שוב כי מדובר בכלל המקרים, כולל בשימוש במערכת הבריאות. לפי דוח של הממשלה הבריטית, מספר הפניות מגורמי רפואה בנוגע לשימוש בחמצן דו-חנקני לשירות המידע הלאומי בנושא רעלים (National Poisons Information Service), שירות המעניק מידע וייעוץ קליני לגורמים רפואיים עם מטופלים שנחשפו לחומרים שעשויים להיות רעילים) עלה בעקביות בשנים האחרונות, מ-15 פניות ב-2018 ל-85 פניות ב-2022.³⁵ עם זאת, איננו יודעים מה הייתה המהות של פניות אלו.

2.2 שכחות השימוש לרעה בגז קצפות במדינת ישראל

על פי אתרי האינטרנט של משרד הבריאות והרשות לביטחון קהילתי, ההערכה היא שיש בישראל עלייה בשימוש לרעה בגז קצפות, ובעיקר בקרב ילדים ובני נוער. לפי האתר של משרד הבריאות, גז קצפות הוא סם מסיבות פופולרי, שהשימוש בו עלה באופן "מדאיג" בתקופת משבר הקורונה וצורכים אותו בעיקר צעירים ובני נוער במסיבות, במועדונים ובפארקים.³⁶ ולפי האתר של הרשות הלאומית לביטחון קהילתי השימוש בגז קצפות לצורכי פנאי מתרחב בשנים האחרונות, בייחוד בקרב בני נוער ומתבגרים.³⁷

הן באתר משרד הבריאות והן באתר הרשות לביטחון קהילתי לא צוין מה הבסיס להערכות אלו, אך מהרשות לביטחון קהילתי נמסר כי הן מתבססות על דיווחים מגורמי השטח ברשות, כגון מנהלים ביישובים, מדריכי מרחב ציבורי (מדמ"צים) ואנשי סירות הורים, שרואים את מקבצי הבלונים הקטנים, וכן מתפיסות של המכס, של משטרת ישראל ומשרד הבריאות, וכן מדיווחים שעולים בשולחן עגול שהוקם בנושא, אולם הרשות לא פירטה בדבר שולחן זה. לדברי הרשות, נצפתה עלייה "משמעותית" בשימוש בחומר זה בתקופת הקורונה וכן במהלך חרבות ברזל, ולהערכתה הדבר קשור לניסיון להתמודד עם מצבים שמאופיינים בחרדה ובלחץ ובפגיעה בתחושת הביטחון.³⁸

³⁴ WHO, [Pre-review report: Nitrous oxide](#), 2023, p. 27; EMCDDA, [Recreational use of nitrous oxide: A growing concern for Europe](#), 2022, p. 31 Elizabeth Rough et al., [Insight: Nitrous oxide becomes a Class C drug](#), UK Parliament, House of Commons Library, November 28th 2023; UK Government, Advisory Council on the Misuse of Drugs, [Research and analysis: Nitrous oxide—updated harms assessment](#), March 2023, pp. 11–12.

³⁵ UK Government, Advisory Council on the Misuse of Drugs, [Research and analysis: Nitrous oxide—updated harms assessment](#), March 2023, pp. 12–13.

³⁶ משרד הבריאות, המחלקה לטיפול בהתמכרויות, [חמצן דו חנקני: "גז קצפת" \(גז צחוק\)](#), פרסום: 29 בספטמבר 2020, כניסה: 10 ביולי 2024.
³⁷ המשרד לביטחון לאומי, הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, [גז קצפות](#), פרסום: 8 באוגוסט 2023, כניסה: 10 ביולי 2024.

³⁸ טלי יוגב, ראש אגף בכיר מניעה, טיפול ושיקום, הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 15 ביולי 2024, עמ' 1–2.

מאחר שלא הוצגו נתונים בנוגע לשימוש בחומר זה, פנינו כאמור למשרד הבריאות, למשטרת ישראל, לרשות הלאומית לביטחון קהילתי, למשרד החינוך ולמשרד הרווחה בבקשה לקבל נתונים.

ממשטרת ישראל נמסר כי מדובר בתופעה המוכרת למדור נוער, וכי לאורך השנים הגיעו מהשטח דיווחים על שימוש בגז קצפות, בין היתר על ידי קטינים, לשם יצירת השפעה הדומה לזו של שימוש בסמים. כמו כן נמסר כי משנת 2021 ועד יולי 2024 אותרו 22 תיקי חקירה שבהם נמצא קשר בין ביצוע העבירות לבין השימוש בגז קצפות או שמדובר בהם בעבירות של מכירה או החזקה של כמויות גדולות של גז קצפות.³⁹ נעיר כי לא צוין בפנינו באילו סעיפי עבירה התמקדה החקירה. עוד מסרה המשטרה כי בפברואר 2024 אירע מקרה שבו מצא צעיר את מותו ועלה חשש לשימוש, בין השאר, בגז קצפות.⁴⁰

בתשובת **משרד הבריאות** לא נכללו נתונים על שכיחות השימוש לרעה, ולכן אין בידנו מידע על מספר האנשים שנזקקו לטיפול רפואי בעקבות השימוש בחומר זה. לדברי ד"ר שחר שלי, מנהל המחלקה הניורולוגית בבית החולים רמב"ם, יש עלייה בשימוש בגז קצפות, ומתחילת 2024 הגיעו לבית החולים רמב"ם בחיפה שלושה מטופלים בעקבות שימוש בגז קצפות לעומת מטופל אחד בשנת 2023; לדברי ד"ר שלי, תמונה דומה עולה גם מבתי חולים אחרים,⁴¹ אולם אין בידנו מידע על כלל המקרים שטופלו בבתי החולים השונים. נציין כי לפי ד"ר יעל לוריא, מנהלת המרכז הארצי למידע בהרעלות, מתחילת שנת 2023 ועד אמצע יולי 2024 היו למרכז 26 פניות בנוגע לשימוש בגז קצפות, רובן מבתי החולים רמב"ם ומבתי חולים אחרים, אך לדבריה נתונים אלו אינם משקפים את ההיקף או את המגמות של השימוש בחומר זה מכיוון שאין חובה להתייעץ עם המרכז.⁴²

הרשות לביטחון לאומי הפנתה אותנו לנתונים מסקר שנערך בשנים 2022–2023 בקרב תלמידים בכיתות ז'–י"ב על ידי תוכנית המחקר הבין-לאומי על רווחתם ובריאותם של בני נוער (להלן, תוכנית HBSC) בשיתוף פעולה עם הרשות. לפי נתונים אלו, 6.3% מהתלמידים התנסו בהרחת חומרים (ובהם גז צחוק/קצפות ודבק) ב-12 החודשים שקדמו לסקר.⁴³ נציין כי מנתונים אלו אין אפשרות לדעת כמה מהם השתמשו דווקא בגז צחוק, והסקר נערך רק בקרב תלמידים במסגרות של החינוך הממלכתי (כלומר, ממלכתי חילוני, ממלכתי-דתי וממלכתי ערבי), ולא בקרב תלמידים מחוץ למסגרות אלו – כגון תלמידים בחינוך העצמאי (למשל, החינוך החרדי –

³⁹ עו"ד תמר טופז שם טוב, קצינת יעוץ וחקיקה, מדור נוער, משטרת ישראל, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 14 ביולי 2024, עמ' 1, 7, הועבר על ידי עדן ששון, רכזת לשכה בכירה, המשרד לביטחון לאומי, דוא"ל, 5 באוגוסט 2024.

⁴⁰ שם, עמ' 7.

⁴¹ ד"ר שחר שלי, מנהל המחלקה הניורולוגית, המרכז הרפואי רמב"ם, שיחת טלפון, 25 ביולי 2024.

⁴² ד"ר יעל לוריא, מנהלת המרכז הארצי למידע בהרעלות, מקרי שימוש ב-Nitrous oxide ("גז קצפות") שדווחו למרכז הארצי למידע בהרעלות, 15.07.2024–01.01.2023, מכתב למשרד הבריאות, 16 ביולי 2024; שיחת טלפון, 28 ביולי 2024.

⁴³ טלי יוגב, ראש אגף בכיר מניעה, טיפול ושיקום, הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 15 ביולי 2024.

כולל ממלכתי חרדי) או במוסדות של משרד הכלכלה.⁴⁴ לשם השוואה, לפי ממצאי הסקר מדובר בשיעור שימוש נמוך יותר מהשימוש בקנאביס (8.8%), אך גבוה מהשימוש בסמי פיצוציות (4.7%).⁴⁵ בנוגע למבוגרים, לדברי הרשות לרוב מבוגרים לא משתמשים בחומרים נדיפים, ולכן השימוש בחומרים אלו לא נבדק בסקר האפידמיולוגי שנערך בשנת 2023 על ידי הרשות הלאומית לביטחון קהילתי והמשרד לביטחון לאומי בקרב מבוגרים.⁴⁶

ממשרד החינוך נמסר לנו כי הוא מקבל מבתי הספר פניות להיוועצות על אירועים שבהם יש מעורבות בשימוש בחומרים פסיכו-אקטיביים (סמים, אלכוהול ועוד), ובהם גז קצפות. משיחה עם המשרד עלה כי ההנחיה הניתנת ליועצות בבתי הספר ובתיכונים בכל זרמי החינוך היא להיוועץ בכל מקרה שנוגע לשימוש בסמים, ולדברי המשרד הוא הנחה את היועצות להיוועץ עם המשרד גם במקרים של שימוש בגז קצפות, אף שלא מדובר בחומר שנכלל בפקודת הסמים המסוכנים.⁴⁷ להלן הנתונים על הדיווחים שהגיעו ליועצות במשרד החינוך ומתייחסים לשימוש בגז קצפות.

טבלה 1: מקרים של שימוש בגז קצפות שהגיעו ליועצות במשרד החינוך, בשנות הלימודים תשפ"ב (2021/22) – תשפ"ד (2023/24)⁴⁸

שנת הלימודים	סך הדיווחים שהתקבלו	מספר התלמידים המעורבים	שכבת הגיל
תשפ"ב	2	3	ט', י'
תשפ"ג	4	6	ט', י', י"א
תשפ"ד	6	8	ט', י', י"א

לפי נתונים אלו מספר הדיווחים קטן, אולם חלה עלייה במספר הדיווחים למשרד החינוך בגין שימוש בגז קצפות ובמספר התלמידים שהיו מעורבים בשימוש זה. נציין כי לדברי משרד החינוך גם אם בפועל לא כל מקרה של שימוש בחומרים אלו מגיע ליועצות, המשרד מאמין כי הנתונים שבידיו משקפים את המצב בשטח.⁴⁹

⁴⁴ יוסי הראל-פיש ואח', ממצאי מחקר HBSC ישראל לשנת 2023, סיכום ממצאי ההרחבה בתחומי המשרד לביטחון לאומי: ניתוח מגמות בין השנים 1994-2023 והשוואה בין-לאומית, תוכנית המחקר על רווחתם ובריאותם של בני נוער, הפקולטה לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן, ללא תאריך, עמ' 13.

⁴⁵ שם, עמ' 82-83.

⁴⁶ טלי יוגב, ראש אגף בכיר מניעה, טיפול ושיקום, הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 15 ביולי 2024; אגף בכיר מניעה, טיפול ושיקום, הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע, הועברה על ידי עדן ששון, רכזת לשכת בכירה בלשכת השר לביטחון לאומי, 8 ביולי 2024.

⁴⁷ מלכה כץ, ממונה (מניעת שימוש בסמים ובאלכוהול), אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי, משרד החינוך, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 14 ביולי 2024; שיחת טלפון, 17 ביולי 2024; 25 ביולי 2024.

⁴⁸ שם, דוא"ל, 14 ביולי 2024.

⁴⁹ שם, שיחת טלפון, 17 ביולי 2024.

ממשרד הרווחה נמסר לנו כי אין בידיו מידע על בני נוער או בוגרים המשתמשים לרעה או מתמכרים לגז קצפות. לדברי שבי אהרון, מנהל השירות לטיפול בהתמכרויות ואוכלוסיות ייחודיות במינהל שיקום ליווי ומניעה, מבדיקה שערך המשרד בקרב עובדים בתחום עלה כי כמעט שאין פניות של בני נוער וכלל אין פניות של בוגרים בבקשה לקבלת טיפול בשל התמכרות לגז קצפות.⁵⁰

3. אסדרת השימוש בחמצן דו-חנקני בישראל⁵¹

כפי שהוצג במבוא, חמצן דו-חנקני משמש בכמה תעשיות, בין השאר במערכת הבריאות ובתעשיית המזון, וביקשנו לבחון אם השימוש בו מוסדר במסגרת החקיקה הישראלית או במסגרת נהלים והוראות של הרגולטור.

בדיון שנערך בכנסת בנובמבר 2005 בנושא: תקנות הרוקחים (גז דו-חנקן חמצני), גז הצחוק, הסביר משרד הבריאות כי הניסיונות להסדיר את השימוש בחמצן דו-חנקני החלו כבר בשנת 1999 בחוזר מנכ"ל משרד הבריאות שבו נקבע כי הייצור, הייבוא והשיווק של גזים לשימוש רפואי (כולל חמצן דו-חנקני) מחייבים רישום כתכשיר רפואי בפנקס התרופות.⁵² בדיון הסבירו נציגי משרד הבריאות כי לאור קשיים שונים הדבר לא התבצע, ולאחר שהמטרה זיהתה שימוש מוגבר בחומר היא פנתה למשרד הבריאות בספטמבר 2003 בבקשה לקדם סיעור מוחות עם המשרד על הדרך להתייחס לחומר זה והדרכים לאכוף את ההוראות הפליליות.⁵³

השימוש בגז נדון שוב במסגרת הדוח של הוועדה הבין-משרדית לבחינת סוגיית האירועים האלימים באזורי הבילוי ושעות פתיחתם, בראשות אריה עמית (להלן ועדת עמית), והיא הגישה את המלצותיה לשר הפנים ולשר לביטחון פנים במאי 2005. בדוח הוועדה הומלץ להכניס את הגז לפקודת הרוקחים, כדי שמכירתו תיאסר על ידי הגורמים הפליליים, שלהבנת הוועדה מוכרים אותו סמוך למועדונים, וזאת מאחר שהחומר לא הוכנס כסם מסוכן לפקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג-1973 (להלן, פקודת הסמים המסוכנים).⁵⁴ לפי דוח של מרכז המחקר והמידע של הכנסת, צעד זה יושם באמצעות תיקון [תקנות הרוקחים \(גז דו-חנקן חמצני\), התשס"ו-2005](#) (להלן: תקנות הרוקחים), שהותקנו מכוח [פקודת הרוקחים \[נוסח חדש\], התשמ"א-1981](#), ונכנסו

⁵⁰ ד"ר שבי אהרון, מנהל השירות לטיפול בהתמכרויות ואוכלוסיות ייחודיות, מינהל שיקום ליווי ומניעה. משרד הרווחה והביטחון החברתי, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 14 ביולי 2024.

⁵¹ אנו מודים לענת מימון, סגנית היועצת המשפטית לוועדת העבודה והרווחה ולוועדת הבריאות של הכנסת, על הערותיה על פרק זה.

⁵² הכנסת השש-עשרה, ועדת העבודה, הרווחה והבריאות, פרוטוקול 504, [תקנות הרוקחים \(גז דו חנקן חמצני\), גז הצחוק](#), 8 בנובמבר 2005, עמ' 2; משרד הבריאות, חוזר המנהל הכללי 19/99, [גזים לשימוש ברפואה – למתן באמצעות מערכת הנשימה](#), 26 באוגוסט 1999.

⁵³ הכנסת השש-עשרה, ועדת העבודה, הרווחה והבריאות, פרוטוקול 504, [תקנות הרוקחים \(גז דו חנקן חמצני\), גז הצחוק](#), 8 בנובמבר 2005, עמ' 2.

⁵⁴ משרד הפנים, [הוועדה לבחינת אלימות במועדונים, דוח הוועדה: סיכום עבודת הוועדה הבין-משרדית לבחינת סוגיית האירועים האלימים באזורי הבילוי ושעות פתיחתם](#), מאי 2005, עמ' 33.

לתוקף בינואר 2006.⁵⁵ עו"ד יואל ליפשיץ מהלשכה המשפטית של משרד הבריאות הסביר בדיון בכנסת כי תקנות אלו משקפות את ההבנה של המשרד ושל פרקליטות המדינה, בין השאר, שנדרשות תקנות ייעודיות לחומר זה בגלל הצורך בהוראות פרטניות, מחד גיסא, והרצון להחיל עליו את ההוראות הפליליות של פקודת הרוקחים, מאידך גיסא.⁵⁶

בסעיף 2(א) לתקנות הרוקחים נקבע כי "לא ייצר אדם, לא ייבא ולא ישווק גז דו-חנקן חמצני (להלן – הגז) אלא אם כן קיבל לכך היתר מראש בכתב מאת המנהל ובתנאים שקבע".⁵⁷ מדברי נציגי משרד הבריאות בישיבת הוועדה לאישור תקנות אלו עולה כי כוונת משרד הבריאות הייתה להחיל את התקנות על הגז גם כאשר הוא משמש לצרכים מחוץ למערכת הבריאות. לדברי עו"ד יואל ליפשיץ: "בכך אנחנו חושבים שאנחנו נוכל לפקח, כל בן אדם יהיה חייב היתר מוגדר, לא יוכל לטעון שהוא לא יודע שהמוצר הזה אסור לשימוש כמו השימוש לרעה שלו שנעשה במועדונים, ונוכל לאכוף את ההוראות, כולל ההוראות הפליליות על מי שמשמש ועושה בזה שימוש לרעה".⁵⁸ בתיה הרן מאגף הרוקחות של המשרד הוסיפה כי: "הבעיה עם הגז הזה שהוא משמש גם בתעשייה, מלבד היותו משמש ברפואה, ומכאן הפרובלמטיות של התקנת התקנות. הוא, למשל, חלק ממרכיב הקצפת של ריץ, קצפת במזון, בתעשיית המזון. הגז הזה משמש גם לרקטות, כדלק לרקטות, והוא מאוד נפיץ, הוא מתפוצץ. ברור שהתקנות הן חשובות ויש להעביר אותן כמה שיותר מהר על מנת שבאמת יהיה בידי המשטרה וגם משרד הבריאות שיניים לאכוף את החוק ועל מנת שלא יהיה שימוש לרעה באותם דיסקוטקים, באותם יערות, שילדים מושכים את אותם בלונים בשביל להיות היי במסיבות שלהם".⁵⁹

בהתאם לכך, נכתב באתר משרד הבריאות כדלקמן:

"גז קצפת" (גז צחוק) מוגדר כתכשיר רפואי לכל דבר ועניין, ללא קשר לאופן בו הוא משווק לציבור. על פי פקודת הרוקחים, חל איסור מפורש לייבא, או לספק 'גז צחוק' ללא היתר מראש, ובכתב ממשרד הבריאות. בנוסף, אדם שמוכר או מספק 'גז קצפת' עשוי להיחשב ככזה העושה מעשה של 'פזיזות ורשלנות' על פי החוק הפלילי. לפיכך, כל מכירה של מקלי גז 'קצפת' (גז צחוק) בפיצוציות, מרכולים, קיוסקים ומסיבות מהווה עבירה פלילית".⁶⁰

⁵⁵ אורי טל, [בחינת יישום המלצות ועדת עמית – הוועדה הבין-משרדית לבחינת סוגיית האירועים האלימים באזורי הבילוי ושעות פתיחתם](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 4 בנובמבר 2007, עמ' 2, 12–13.

⁵⁶ הכנסת השש-עשרה, ועדת העבודה, הרווחה והבריאות, פרוטוקול 504, [תקנות הרוקחים \(גז דו-חנקן חמצני\)](#), [גז הצחוק](#), 8 בנובמבר 2005, עמ' 2.

⁵⁷ סעיף 2(א) [לתקנות הרוקחים \(גז דו-חנקן חמצני\)](#), התשס"ו-2005.

⁵⁸ הכנסת השש-עשרה, ועדת העבודה, הרווחה והבריאות, פרוטוקול 504, [תקנות הרוקחים \(גז דו-חנקן חמצני\)](#), [גז הצחוק](#), 8 בנובמבר 2005, עמ' 2.

⁵⁹ שם.

⁶⁰ משרד הבריאות, המחלקה לטיפול בהתמכרויות, [חמצן דו חנקני: "גז קצפת" \(גז צחוק\)](#), כניסה: 10 ביולי 2024.

למרות דברים אלה, בתשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת למשרד הבריאות בשאלה על מי חלות תקנות הרוקחים, אם רק על מערכת הבריאות או על כל יצרן, מייבא ומשווק של גז קצפות, **מסר לנו משרד הבריאות כי להבנתו תקנות הרוקחים אינן חלות על חמצן דו-חנקני המשמש בתעשיית המזון, אלא רק על חמצן דו-חנקני המשמש כתכשיר רפואי.**

לדברי המשרד, חמצן דו-חנקני מוגדר כתוסף מזון ונכלל ברשימת [תוספי מזון](#) המוסדרת בתקנות בריאות הציבור (מזון) (תוספי מזון), התשס"א-2001.⁶¹ לפי רשימה זו, חמצן דו-חנקני מוגדר תוסף E942 ומותר להשתמש בו בכמות "נאותה" (לפי המשרד, ללא הגבלת כמות) בכל הרכיבים התזונתיים של המזון שאינו מיועד לתינוקות ופעוטות.⁶² לפי המשרד, בהגדרה של "מזון" [בחוק הגנה על בריאות הציבור \(מזון\), התשע"ו-2015](#) (להלן, חוק הגנה על בריאות הציבור), נכללים תוספי מזון, אך לא נכללים תכשירים, כך שכלל שגז קצפות מוגדר מזון בחוק זה הוא אינו יכול להיחשב לתכשיר, ומשכך תקנות הרוקחים אינן חלות עליו.⁶³

בנוגע לייבוא של חמצן דו-חנקני, לפי אתר רשות המיסים, הייבוא של nitrous oxide מוסדר בתוספת השנייה ל**צויבוא חופשי, התשע"ד-2014**, תחת פריט 28112900.⁶⁴ לפי תוספת זו, אדם המעוניין לייבא את החומר לצרכים מסחריים נדרש לצרף להצהרת היבוא המוגשת למכס אישור ממשרד הבריאות – אישור שירות המזון במשרד, אם מדובר בחומר לשימוש בתעשיית המזון, או מאגף הרוקחות במשרד אם מדובר ב"שימושים אחרים". האישור נמסר למכס באמצעות מערכת מסלול (מערכת להגשה של בקשות לאישורי מכס ולטיפול בהן) או באמצעות צירוף אישור סרוק לבקשה.⁶⁵ לדברי משרד הבריאות, תוספי מזון (כגון חמצן דו-חנקני) מוגדרים כמזון רגיל על פי חוק הגנה על בריאות הציבור, ועל כן ייבואם מאושר באמצעות הליך מקוון על בסיס אישור קבלת הצהרה משירות המזון שאינו מוגבל בתוקף (כל עוד לא הייתה הפסקה בשימוש באישור שעולה על שנתיים).⁶⁶ עם זאת, בתשובת המשרד לא הייתה התייחסות לייבוא של חמצן דו-חנקני בהתאם לתקנות הרוקחים, ולכן אין בידינו מידע על תהליך הייבוא של חומר זה שלא לצרכי מזון, או על ההגבלות החלות על יבואנים במסלול זה.

ממשרד הבריאות נמסרו לנו נתונים על אישורים לייבוא חמצן דו-חנקני, אך אלו מתייחסים רק ליבוא לענף המזון, ולפיהם במערכת היבוא יש 30 אישורים [בתוקף](#) ליבוא חמצן דו-חנקני. מאחר

⁶¹ מירי כהן, מנהלת תחום בכיר קשרי ממשל ותוכניות לאומיות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 14 ביולי 2024.
⁶² משרד הבריאות, שירותי בריאות הציבור, שירות המזון הארצי, [רשימת תוספי מזון על פי תקנות בריאות הציבור \(מזון\) \(תוספי מזון\)](#), התשס"א-2001, עמ' 34, 90; מירי כהן, מנהלת תחום בכיר קשרי ממשל ותוכניות לאומיות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 14 ביולי 2024.

⁶³ מירי כהן, מנהלת תחום בכיר קשרי ממשל ותוכניות לאומיות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 23 ביולי 2024.
⁶⁴ רשות המיסים בישראל, תעריף המכס ומס קניה, [פרטי פרט מכס, 281129](#), אחזור: 15 ביולי 2024.

⁶⁵ שרה ביטון, מנהלת תחום בכירה, מינהל המכס, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 16 ביולי 2024; [צויבוא חופשי \(תיקון\), התשפ"ד-2024](#); רשות המיסים בישראל, תעריף המכס ומס קניה, [פרטי פרט מכס, 281129](#), אחזור: 15 ביולי 2024.

⁶⁶ מירי כהן, מנהלת תחום בכיר קשרי ממשל ותוכניות לאומיות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 23 ביולי 2024.

שלא קיבלנו מידע על מספר האישורים שנתן אגף הרוקחות ליבוא החומר שלא בשימוש תעשייתי המזון, פנה מרכז המחקר והמידע של הכנסת למינהל המכס ברשות המיסים. ממינהל המכס נמסר לנו כי בשנת 2023 נמצאו 55 יבואנים אשר ייבאו טובין המסווגים בפרט 28.11.2900 (שכללו שלושה תתי פרטים: "nitrous oxide המיועד לתעשיית המזון", "nitrous oxide: אחרים" ו"אחרים המיועד לתעשיית המזון"). לפי מינהל המכס, באותה שנה טובין אלה יובאו ב-207 הצהרות יבוא, בערך כולל של כ-84 מיליון ש"ח.⁶⁷

ממשרד הבריאות נמסר כי **חקיקת המזון אינה מגבילה את השיווק של חמצן דו-חנקני, ולכן יבואנים אלו רשאים לשווק את המוצרים הן לעוסקים במזון והן למשתמשי קצה פרטיים. יתרה מכך, העוסקים במזון יכולים לשווק את המוצרים בעצמם ללא הגבלה.** כמו כן, נמסר כי אומנם כלל המשווקים כפופים לדרישות החוק החלות עליהם (למשל, מתוקף חקיקת המזון), אך שירות המזון אינו מפקח על השיווק של הגז בנקודות הקצה.⁶⁸ מהרשות לביטחון קהילתי נמסר כי הפיקוח על השימוש בגז בתעשיית המזון "מועט ולא מהודק",⁶⁹ ואיננו יודעים מה כולל הפיקוח הזה הלכה למעשה. **לכך יש להוסיף כי להבדיל מיבוא החומר לצרכים מסחריים, יבוא חומר זה ביבוא אישי אינו חייב באישור לפי צו יבוא אישי, התשע"ט-2019** (כפוף לתנאים בצו), **קרי מותר לייבא גז קצפות לשימוש אישי מבלי להצהיר על כך למשרד הבריאות.** נציין כי מבדיקה שערכנו לצורך מסמך זה, מצאנו כי גז קצפות מוצע למכירה באתרים בין-לאומיים, כגון אמזון ועלי אקספרס, עם אפשרות משלוח לישראל.⁷⁰

בשל כך, אף שבמועד התקנת **תקנות הרוקחים (גז דו-חנקן חמצני), התשס"ו-2005**, עלה מדברי נציגי משרד הבריאות כי כוונת המשרד הייתה להחיל את התקנות על הגז גם אם הוא משמש לצרכים מחוץ למערכת הבריאות, משרד הבריאות מסר לנו כי **להבנתו תקנות הרוקחים אינן חלות על חמצן דו-חנקני המשמש לתעשיית המזון, אלא רק על חמצן דו-חנקני המשמש כתכשיר רפואי.** לדברי המשרד, אגף הרוקחות מפקח על היבוא והשיווק של חמצן דו-חנקני לצרכים שאינם קשורים לתעשיית המזון, ואילו היבוא של חומר זה לתעשיית המזון מתבצע בפיקוחו של שירות המזון, שלדברי המשרד אינו מפקח על מכירתו בנקודות הקצה. נוסף על כך, יש ערוץ של יבוא אישי, שלכאורה אינו מפוקח על ידי אף גורם ממשרד הבריאות. בעקבות זאת אפשר לשאול: האם המצב הרגולטורי הנוכחי משקף את כוונת המחוקק בנוגע לתקנות הרוקחים? והאם האסדרה הקיימת מאפשרת להתמודד עם השימוש לרעה בחומר זה?

⁶⁷ שרה ביטון, מנהלת תחום בכירה, מינהל המכס, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 16 ביולי 2024.

⁶⁸ מירי כהן, מנהלת תחום בכיר קשרי ממשל ותוכניות לאומיות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 14 ביולי 2024.

⁶⁹ טלי יוגב, ראש אגף בכיר מניעה, טיפול ושיקום, הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 15 ביולי 2024.

⁷⁰ הבדיקה באתרים בוצעה בתאריך 22 ביולי 2024.

4. שאלת ההתמודדות עם השימוש לרעה בגז קצפות

בהינתן האסדרה הקיימת עולה השאלה בדבר יכולת האכיפה של השימוש לרעה בגז צחוק.

בתשובת משטרת ישראל נכתב כי יש קושי מובהק בהתמודדות עם השימוש לרעה בגז קצפות במסגרת החוקית הקיימת. לדברי המשטרה, "האחד, הוא קיומו של קושי ביכולת ליישם הוראות חוק קיימות ביחס להיותו של גז קצפות חומר מסכן האסור לשימוש ו/או מכירה בתנאים מסוימים ובמגבלות מסוימות (שכן אין איסור בחוק). והשני, בשל המצב הקיים [...] לפיו לא ניתן למצוא ולייחס עבירה מתאימה על בסיס הוראות החוק הקיימות, קיים קושי באכיפה ובהתאמה, בהגשת כתבי אישום".⁷¹ עוד מסרה המשטרה כי בעבר נעשו ניסיונות להגיש כתבי אישום על בסיס חומרי חקירה שנאספו, אולם אלה לא צלחו כיוון שלא ניתן היה לייחס עבירה כלשהי ולא ניתן היה לאכוף איסור זה או אחר ביחס לחומר זה. לפי המשטרה, לאור קשיים אלו, "נכון למצב הקיים כיום נראה כי ההיתכנות להגשת כתבי אישום פליליים נמוכה עד בלתי אפשרית". יתרה מכך, המשטרה העריכה בפנינו כי תופעת השימוש והמכירה של גז קצפות נמצאת בעלייה בשנים האחרונות, וזאת לדבריה "בהיעדר הסדרה חוקית אשר תציב גבול ברור לציבור".⁷²

גם מהרשות לביטחון קהילתי נמסר לנו כי יש "קושי של ממש" בהתמודדות עם השימוש לרעה בגז קצפות וזאת לדבריה מכיוון שהחומר לא נרשם בפקודת הסמים המסוכנים, כאמור, ולא קיימת עבירה פלילית ספציפית הקשורה לשימוש בו. לדעת הרשות, אומנם תת-הסעיפים הקשורים לחומר מסוכן [בסעיף 338 לחוק העונשין, התשל"ז-1977](#), שעניינו מעשי פזיזות ורשלנות, יכולים להיות מסגרת מתאימה להתמודדות זו במסגרת החקיקה הקיימת, ולדבריה אף נעשה שימוש בסעיף זה באכיפה נגד סמי הפיצוציות טרם חקיקת [חוק המאבק בתופעת השימוש בחומרים מסוכנים, התשע"ג-2013](#), אך לדברי הרשות סעיף זה אינו קל ליישום כיוון שנדרשת הוכחה ברמה פלילית של מסוכנות החומר ושל סיכון חיי אדם או גרימת חבלה. למרות קושי זה, הרשות לביטחון קהילתי סבורה כי צריך לשקול את השימוש בו במקרים מתאימים.⁷³ עם זאת, משטרת ישראל העלתה בפנינו שאלה בנוגע ליכולת לכלול את גז הקצפות באיסור שבסעיף זה, וזאת לדבריה מכיוון שאין הגדרה בחוק של "חומר מסוכן", והגז אינו מסוכן אם נעשה בו שימוש בהתאם לייעודיו.⁷⁴

⁷¹ עו"ד תמר טופז שם טוב, קצינת יעוץ וחקיקה, מדור נוער, משטרת ישראל, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 14 ביולי 2024, עמ' 5, הועבר על ידי עדן ששון, רכזת לשכה בכירה, המשרד לביטחון לאומי, דוא"ל, 5 באוגוסט 2024.

⁷² שם, עמ' 5-6.

⁷³ טלי יוגב, ראש אגף בכיר מניעה, טיפול ושיקום, הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 15 ביולי 2024, עמ' 2.

⁷⁴ עו"ד תמר טופז שם טוב, קצינת יעוץ וחקיקה, מדור נוער, משטרת ישראל, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 14 ביולי 2024, עמ' 5, הועבר על ידי עדן ששון, רכזת לשכה בכירה, המשרד לביטחון לאומי, דוא"ל, 5 באוגוסט 2024.

נזכיר כי בדוח ועדת עמית נכתב כי ההמלצה לכלול את גז הקצפות בתקנות הרוקחים באה על רקע העובדה שהחומר לא נכלל בפקודת הסמים המסוכנים "וחבל שכך", כלשון הדוח.⁷⁵ בשנים 2004–2006 הונחו על שולחן הכנסות השש-עשרה והשבע-עשרה ארבע הצעות חוק שביקשו להכניס את גז הקצפות לפקודת הסמים המסוכנים כך שיחולו עליו הגבלות בנוגע לייצור, שימוש, מסחר והחזקה, בין השאר, ועל המפר הוראות אלו יחולו העונשים המפורטים בחוק.⁷⁶ הצעות אלו הונחו לקראת דיון מוקדם, אך לא קודמו.

שאלת הגדרתו של חומר זה מונחת גם על שולחנו של ארגון הבריאות העולמי. באוקטובר 2023 קיימה ועדת המומחים לענייני תלות בסמים (Expert Committee on Drug Dependence) של ארגון הבריאות העולמי דיון מקדים (pre-review) בנושא גז קצפות כדי לדון אם המידע הקיים בנוגע לחומר זה מצדיק הערכה מלאה (critical review) של מעמד החומר, שבסופה מתקבלת החלטה של הארגון אם להכריז עליו כחומר מבוקר (controlled substance). באותו דיון הומלץ שלא לערוך הערכה מלאה של גז קצפות, למרות החששות שהועלו על ידי כמה מדינות, וזאת בשל היעדר ראיות לייצור לא חוקי ולסחר בין מדינות ובגלל ערכו הטיפולי של חומר זה. עם זאת, הוועדה המליצה שמזכירות הארגון תמשיך לעקוב אחרי המצב.⁷⁷

נציין כי יש מדינות שכללו את גז הקצפות ברשימת הסמים האסורים במדינה (לדוגמה, ליטא החל מ-2020 ובריטניה והולנד החל משנת 2023), אולם עולה השאלה מהם היתרונות והחסרונות של אמצעי זה לעומת אמצעים אחרים (כגון הגבלת גיל המכירה או שעות המכירה)? נדגיש כי במסגרת מסמך זה לא בחנו את דרכי ההתמודדות עם השימוש לרעה במדינות השונות, וייתכן כי לאור הזמן המועט שעבר מאז נכנסו איסורים אלו לתוקף יש קושי להעריך את יעילותם בשלב זה.

משרד הבריאות, משטרת ישראל והרשות הלאומית לביטחון קהילתי העלו בפנינו כמה דרכי פעולה אפשריות להתמודדות עם השימוש לרעה בגז קצפות, ובהן:

⁷⁵ משרד הפנים, הוועדה לבחינת אלימות במועדונים, דוח הוועדה: סיכום עבודת הוועדה הבין-משרדית לבחינת סוגיית האירועים האלימים באזורי הבילוי ושעות פתיחתם, מאי 2005, עמ' 33.

⁷⁶ [פקודת הסמים המסוכנים \[נוסח חדש\], תשל"ג-1973; הצעת חוק לתיקון פקודת הסמים המסוכנים \(גז הצחוק\), התשס"ה-2004 \(2831/16/פ\)](#), של חברת הכנסת זהבה גלאון וקבוצת חברי כנסת, נוסח לדיון מוקדם; [הצעת חוק לתיקון פקודת הסמים המסוכנים \(תיקון - הוספת גז צחוק כסם מסוכן\), התשס"ה-2005 \(3174/16/פ\)](#), של חברת הכנסת גילה פינקלשטיין, נוסח לדיון מוקדם; [הצעת חוק לתיקון פקודת הסמים המסוכנים \(גז הצחוק\), התשס"ו-2006 \(726/17/פ\)](#), של חברת הכנסת זהבה גלאון, נוסח לדיון מוקדם; [הצעת חוק לתיקון פקודת הסמים המסוכנים \(תיקון - גז הצחוק\), התשס"ז-2006 \(1666/17/פ\)](#), של חבר הכנסת זבולון אורלב, נוסח לדיון מוקדם. נציין כי כלל הצעות החוק מתייחסות לחומר ניתרוגן מונוקסיד, אך מכיוון שהכוונה לגז המכונה גז צחוק, אנו מניחים כי מדובר בפועל בחמצן דו-חנקני. ראו:

EMCDDA, [Recreational use of nitrous oxide: A growing concern for Europe](#), 2022, p. 6.

⁷⁷ WHO, Expert Committee on Drug Dependence, [How we work](#), accessed: July 11th 2024; WHO, [46th WHO ECDD summary assessments, rationale and recommendations, 16–19 October 2023](#), 2023, pp. 10, 28.

- הטלת הגבלות על אחזקה ומכירה של גז קצפות, כגון הגבלת מכירה לקטינים, הגבלת כמויות⁷⁸ ורישוי מיוחד לחנויות המוכרות גז זה.⁷⁹ משרד הבריאות העלה, בין השאר, אפשרות לחייב יבואנים של החומר בהגשת תצהיר שלפיו המוצרים ישווקו רק לעסקים לעיבוד או למכירת מזון, כגון מסעדות ומרכולים, אך לא לפיצוציות.⁸⁰ משטרת ישראל הציעה לתקן את תקנות הרוקחים לשם הגבלת החזקת הגז ומכירתו לסקטור שלשמו נועד הגז ולא לפיצוציות ולקוסקים. משטרת ישראל ציינה בפנינו כי היא סבורה שיש להתמקד בהגבלות על אחזקה ומכירה של גז קצפות ושאינן מקום לפעול לחקיקה נגד המשתמשים בגז קצפות, דבר שלדבריה יכול לפגוע בקטינים.⁸¹
- חובת סימון אזהרות בדבר הסיכונים הכרוכים בשימוש שלא למטרה שלה נועד המוצר;⁸²
- קידום חקיקה פלילית ייעודית בנוגע לשימוש בגז קצפות שלא למטרות הייעודיות שלו.⁸³ כך למשל, משטרת ישראל הציעה, בין השאר, לבחון תיקון [לחוק החומרים המסוכנים](#), [התשנ"ג-1993](#), על ידי הוספת הגז לתוספת הראשונה לחוק כרעל או ככימיקל מזיק;⁸⁴
- יישום אכיפה מינהלית: לדברי משטרת ישראל היא ביקשה לבחון את האפשרות לתקן תיקוני חקיקה כדי לאפשר אכיפה מינהלית בעיקר נגד אלו המוכרים גז קצפות;⁸⁵
- משטרת ישראל העלתה גם את הצורך בהסדרה חוקית שתאפשר לה לתפוס ולהשמיד מכלי גז קצפות במקרים שבהם נעשה שימוש שיש בו כדי לסכן את הציבור;⁸⁶
- הסברה באמצעות יצירת קמפיינים להעלאת המודעות בקרב הציבור לסיכונים הבריאותיים והבטיחותיים הכרוכים בשימוש לרעה בגז זה.⁸⁷ בהקשר זה, צוין בתשובה

⁷⁸ מתשובת הרשות לביטחון קהילתי לא ברור אם הכוונה להגבלת כמות הגז שמותר לרכוש, להגבלה על גודל המכל שמוצע למכירה כמעונואית או להגבלה אחרת. שתי האפשרויות הראשונות הועלו גם בדוח של ה-EMCDDA. ראו:

EMCDDA, [Recreational use of nitrous oxide: A growing concern for Europe](#), 2022, pp. 15–16.

⁷⁹ טלי יוגב, ראש אגף בכיר מניעה, טיפול ושיקום, הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 15 ביולי 2024, עמ' 2.

⁸⁰ מירי כהן, מנהלת תחום בכיר קשרי ממשל ותוכניות לאומיות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 14 ביולי 2024.
⁸¹ עו"ד תמר טופז שם טוב, קצינת יעוץ וחקיקה, מדור נוער, משטרת ישראל, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 14 ביולי 2024, עמ' 6–8, הועבר על ידי עדן ששון, רכזת לשכה בכירה, המשרד לביטחון לאומי, דוא"ל, 5 באוגוסט 2024.

⁸² מירי כהן, מנהלת תחום בכיר קשרי ממשל ותוכניות לאומיות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 14 ביולי 2024;
טלי יוגב, ראש אגף בכיר מניעה, טיפול ושיקום, הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 15 ביולי 2024, עמ' 2.

⁸³ טלי יוגב, ראש אגף בכיר מניעה, טיפול ושיקום, הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 15 ביולי 2024, עמ' 2.

⁸⁴ עו"ד תמר טופז שם טוב, קצינת יעוץ וחקיקה, מדור נוער, משטרת ישראל, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 14 ביולי 2024, עמ' 6–8, הועבר על ידי עדן ששון, רכזת לשכה בכירה, המשרד לביטחון לאומי, דוא"ל, 5 באוגוסט 2024.

⁸⁵ שם.

⁸⁶ שם.

⁸⁷ מירי כהן, מנהלת תחום בכיר קשרי ממשל ותוכניות לאומיות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 14 ביולי 2024.

של הרשות לביטחון קהילתי כי היא הכשירה את כלל עובדיה ביישובים בנושא זה, כולל היכרות עם התופעה, השלכותיה, נזקיה האפשריים וכן יצירת פעילות קהילתית של הסברה ומניעת השימוש בגז. כמו כן, לדברי הרשות, נושא גז הקצפות נכלל בכל הכשרה והרצאה בנושא השימוש בחומרים משני תודעה והשפעותיהם, וחומרים בנושא לשימוש הציבור הרחב הועלו לאתר הרשות בפלייר ובמצגת.⁸⁸

נציין כי גם בדוח של ה-EMCDDA צוינו מגוון צעדים שאפשר לשקול לקראת גיבוש מענה על השימוש לרעה בגז קצפות, כגון הגברת הניטור של השימוש בחומר וגיבוש הערכת סיכונים. בדוח גם צוינו מגוון שיקולים שמומלץ להביא בחשבון בעת גיבוש המענה האמור, ובהם אופן האיזון בין מתן אפשרות לשימוש לגיטימי בגז לבין איסור על שימוש לרעה, וכן ההשלכות האפשריות של איסור גז קצפות (למשל, ההתהוות של שוק שחור).⁸⁹

⁸⁸ טלי יוגב, ראש אגף בכיר מניעה, טיפול ושיקום, הרשות הלאומית לביטחון קהילתי, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 15 ביולי 2024, עמ' 3.

⁸⁹ EMCDDA, [Recreational use of nitrous oxide: A growing concern for Europe](#), 2022, pp. 14–16, 47–48, 55; Elizabeth Rough et al., [Insight: Nitrous oxide becomes a Class C drug](#), UK Parliament, House of Commons Library, November 28th 2023.